

DATE NOI PRIVIND CASA ÎN CARE S-A NĂSCUT ION IONESCU DE LA BRAD

de ION MĂZĂREANU

Ion Ionescu de la Brad, personalitate multilaterală a secolului al XIX-lea, s-a născut în Roman, la 24 iunie 1818, în casa părinților săi, iar fratele său Nicolae în anul 1820, la Bradu¹. Desigur că Romanul de atunci era un „tîrg” mai dezvoltat, menționîndu-se că, printre alte meșteșuguri către sfîrșitul secolului al XVIII-lea, „grupuri compacte de cojocari erau ... în mahalaua Mohoreni”². Tot în acest cartier era situată și casa părintească, a lui Ion Ionescu: „pe lîngă biserica sfîntul Neculai, din mahalaua Mohoreni”³.

Informații în legătură cu casa natală le-a dat în primul rînd chiar Ion Ionescu de la Brad, specificînd că aceasta „se afla lîngă curtea bisericii Sfîntul Niculai. Pămîntul casei dinspre biserică era ocupat de grădină și la marginea ei era porțița de mers la biserică. Lîngă porțița grădinii se afla ușa clopotniței”⁴.

Părinții lui Ion Ionescu (Ion și Safta Isăcescu) erau gospodari, tatăl practicînd și meseria de blănar, pînă în anul 1823⁵. Situația materială îi permitea să țină „4 cai suri, pe care-i punea la brișcă” și pe care îi îngrijea un vizitiu⁶. Aceasta înseamnă că dimensiunile curții erau destul de mari, pentru a încăpea atît casa și celelalte dependințe, cît și grajdul cu locul de depozitare a furajelor.

Deoarece din anul 1823 Ion Isăcescu a trecut administrator la schitul Brad (la oca 30 km Sud de Roman), preesupunem că Safta Isăcescu a rămas în casa de la Roman, pentru ca cei doi copii să urmeze învățătura elementară. La doi ani după ce Ion Ionescu se afla la școala de la Treierarhi din Iași, tatăl său a fost înlăturat de la conducerea schitului Brad (1834), ieșind cu multe datorii, ca urmare a cumpărării unor vite și pămînturi ce au fost donate acestui lăcaș.

1 Maria Totu, Petre Florea, Paul Abrudan — *Bărbați ai datoriei. 1848—1849*. Mic dicționar. Editura militară, București, 1984, p. 138 și 137.

2 Șt. Olteanu, C. Șerban — *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în Evul mediu*. Editura Academiei R.S.R., 1969, p. 367.

3 N. Stețcu — *Oameni și fapte din trecutul Romanului. Ion Ionescu de la Brad*. În „Școala Nouă”, nr. 3, Roman-Săvinești, p. 3.

4 Ion Ionescu de la Brad — *Viața mea de mine însumi*. „Opere agricole”, vol. II, Editura Academiei R.S.R., 1968, p. 622.

5 Amilcar Vasiliu — *Ion Ionescu de la Brad*. Editura Agrosilvică, București, 1967, p. 16, 17.

6 Ion Ionescu de la Brad — *op. cit.*, p. 623.

Cu o dorință aprigă de învățătură, tânărul studios Ion Ionescu s-a văzut nevoit de a adresa o cerere Direcției Învățăturilor Publice (Epitropia școlilor) la 12 octombrie 1835, în vederea continuării studiilor la Academia Mihăileană ca stipendist*. El accentuează starea gravă a familiei în suplică prin expresii ca: „văzându-mă lipsit de mijloace, precum de învățătură și de cărți” și „privind la nenorocirea căria îi sunt acum jărtfă, neputînd a mă mai ținea de scoposul propus, din pricina mijloacelor”

Neavînd cu ce achita integral, datoriile, Ion Isăcescu a „murit de supărare în Iași la 9 martie 1837”⁷. Mama lui Ion Ionescu a fost nevoită să vîndă toate lucrurile de preț din casă, chiar și pe aceasta. Vînzarea casei s-a făcut în anul 1839, pentru datoria de 4013 lei, așa cum rezultă din anunțul nr. 3092 din 15 iunie 1839, al „Judecătoriei ținutului Roman”, publicat în „Foaie satească a Principatului Moldovei”⁸ (anexa 1).

Redăm textul acestui anunț, pentru a arăta din ce se compunea gospodăria părinților lui Ion Ionescu și dimensiunile curții (anexa 2). Avînd în vedere că o palmă moldovenească este egală cu 27,875 cm, iar un stîngen în Moldova echivalează cu 2,23 m sau 8 palme, înseamnă că dimensiunile curții erau de 26,2 m la apus, cca 63 m la drum (astăzi strada Ion Ionescu de la Brad), 31,2 m la răsărit și cca 55,2 m în partea de sus, către biserica Sf. Nicolae.

La vînzarea caselor părintești, precizăm că Ion Ionescu se afla în Franța, la studii (din martie 1838), trimis pe cheltuiala domnitorului Moldovei — Mihail Sturdza. Credem că vestea vînzării caselor l-a impulsat și mai mult în aprofundarea cunoștințelor din cursurile ce le-a urmat. Fără mijloace materiale, la întoarcerea în țară, a trebuit să accepte să fie „mai mare peste ceilalți văcari”, la Cioara, reușind ca după aproape un an să devină director al Comitetului moșiilor domnitorului⁹, probabil cu domiciliul în Iași.

Nu cunoaștem din scrierile sale, undee a locuit mama sa după vînzarea casei (posibil la început în Roman și apoi la Iași). Ion Ionescu nu se sfiește a declara că ea a rămas „săracă, dar curată, hrînindu-se cu furca și crescîndu-ne și pe noi (cei doi frați, Ion și Nicolae — n.n.) pînă ce a murit la 6 iunie 1859”¹⁰ (deși Ion Ionescu menționa mai tîrziu în „Viața mea de mine însumi” data de 7 iunie 1859). Din Iași, ambii

* Fotocopia acestei cereri a fost publicată de Const. Sandu-Ville în „Omagiul lui Ion Ionescu de la Brad” Iași, 1967, planșa I și apoi de Al. Andronic în „Memoria antiquitatis”, II, Piatra Neamț, 1970, pl. I.

Textul documentului (cu unele inexactități) a fost redat de Ovidiu Bădina în „Ion Ionescu de la Brad. Aniversarea a 150 de ani de la naștere”, Bacău, 1968, anexa I-a, p. 218-219, indicînd și cota manuscrisului, (Arhivele Statului București, Ministerul cultelor și Instrucțiunei publice, Moldova, dos. 207, anul 1835, fila 15).

7 Ion Ionescu de la Brad — *Agricultura română de la Brad*, în op. cit., p. 503.

8 *Foaie satească a Principatului Moldovei*, Iași, nr. 16, an. I, 16 iulie 1839, p. 81, coloana 1 și 2.

9 Gh. Ungureanu — *Cîteva știri inedite în legătură cu activitatea lui Ion Ionescu de la Brad în Comitetul moșiilor domnitorului Mihail Sturza*. În „Omagiul lui Ion Ionescu de la Brad”, Iași, 1957, p. 87-92.

frați aduc osemintele părinților la Brad, în 24 iunie 1882, locul unde apoi au fost înmormîntați și ei.

Casa în care s-a născut Ion Ionescu de la Brad există și astăzi în Roman, pe strada care îi poartă numele din anul 1968, la numărul 8, desigur reparată și întreținută de proprietarii succesivi. Pentru prima dată o imagine a acestei locuințe a văzut lumina tiparului în anul 1967, datorită monografiei scrise de academicianul Amilcar Vasiliu ¹¹.

Printre acțiunile de omagiere a 150 de ani de la nașterea lui Ion Ionescu de la Brad (aniversat în 1968 și prin UNESCO) s-a inclus și transformarea acestui imobil în „Casă memorială” (dar nu s-a reușit). Cu această ocazie s-a determinat ¹² că cele șapte camere aveau o suprafață construită de 249 m.p., iar terenul curții însuma 1248 m.p. Se confirmă așadar același număr de camere și aproximativ aceeași suprafață a curții ca și în secolul al XIX-lea (din anul 1968 și pînă în prezent nu s-au mai produs modificări).

În anul 1968, cu același prilej, casa în care a văzut lumina zilei Ion Ionescu de la Brad a fost vizitată de participanții la sesiunea omagială organizată la stațiunea Secuieni ¹³. Acum, imobilul se află înconjurat de blocuri moderne, ce constituie ansamblul de locuințe de pe străzile „Succedava” și „23 August”.

Considerăm că edilii municipiului Roman împreună cu specialiștii agricoli sînt datori să marcheze măcar cu o placă comemorativă locul nașterii lui Ion Isăcescu de la Brad, agronom, economist și patriot de seamă, al cărui bust se află din anul 1977 printre cei 24 ctitori ai României moderne ¹⁴, pe Cîmpia Libertății de la Blaj, în cadrul ansamblului monumental Gloria.

10 Ion Ionescu de la Brad — *op. cit.*, p. 503.

11 Amilcar Vasiliu — *op. cit.*, p. 17, fig. 2.

12 Memoriu și documentație de expropiere a imobilului din strada Carpați nr. 8 Roman nr. 911 din februarie 1968 a Sfatului Popular al regiunii Bacău (în copie la S.C.A. Secuieni).

13 Aurel Harșian — *Ion Ionescu de la Brad. Urmașii îi cinstesc memoria. În „Ion Ionescu de la Brad — Aniversarea a 150 de ani de la naștere”,* Bacău, 1968, p. 411, fig. 10.

14 Floria Tucă, Mircea Cociu — *Monumente ale anilor de luptă și jertfă.* Editura militară, București, 1983, p. 51, 59-60.

Н. А. Денисовича и А. В. Трубачева. Р. 1. 1983.

Dec 13 and 1939, No. 3029.

[illegible][illegible]

Anexa 1 — Facsimilul paginei 81 din „Foaie sătească a principatului Moldovei“, Iași, 16 iulie 1939.

JUDECĂTORIA ȚINUTULUI ROMANU

Iuni 14 anul 1839 No : 3039

Neguțătorii din acest ȋrg, anume : Neculai Petre, Hriste Canstandin și Gheorghi Isăcescu, prin jaloba (plîngere, n.n.) din 20 februaru anul 1839, dată Pre Înălțatului Domn, și recomanduită Judecătoriei, cer a li se face îndestulare cu 4013 lei ce după sineturi (dosare, n.n.), ar ave(a) a lua de la răpos : Iconom Ioan Isăcescu, deci după cercetare și lucrările urmate, văzîndusă neprihănite datorii, și ne avînd creditorii alt mijloc, a despăgubirii lor, decît fondosul (folosul, n.n.) caselor răpos : Iconom din acest ȋrg, de lîngă Sfîntul Neculai ce se găsesc în această ființă, adecă : șindrilita, cu 7 odăi mari și mici, ne gata supt dînsele beciu de cărămidă, 2 odăi, grajdii, șură și hambar supt un acoperămînt, cu zămnic, eșitoare, ogradă de gard, poartă și portiță, mărimea locului după măsurătoarea făcută, să găsește de 11 stînjini 6 palme, capătul despre apus, 28 stînjini 2 palme, lungul pe din gios despre drum, 14 stînjini capătul despre răsărit, 24 stînjini 6 palme lungul din sus, peste tot 78 stînjini și 6 palme. Drept-acela precum altă închipuire către îndestularea creditorilor nu se găsește, decît numai din vînzarea acestor case cu locul lor, să și publicarisește vînzarea lor în termen de 40 izle, spre știința ahotnicilor (a martorilor, n.n.) mușterei și acelor ce ar avea vre-o pretenție, ca să se înfătoșeze la acest Tribunal, unde urmează a se face și haraciliuirea (vînzarea la licitație, n.n.).

1. MĂZĂREANU — DATE NOI PRIVIND CASA ÎN CARE S-A NĂSCUT ION IONESCU DE LA BRAD

MOUVEAUX RENSEIGNEMENTS SUR LA MAISON OÙ EST NÉ ION IONESCU DE LA BRAD

R é s u m é

L'identification d'une annonce (anexe 1), publiée en 1839 dans "Foaie satească a Principatului Moldovei" nous a donné la possibilité de connaître les dimensions de la cour et les attenances de l'immeuble de la ville de Roman, qui a été habité par les parents de Ion Ionescu de la Brad. La demeure où a vu le jour Ion Ionescu de la Brad (24 juin 1818), pionnier de l'agriculture roumaine, a été mise aux enchères pour une dette de 4013 lei, que son père n'a pas pu acquitter.

Cette demeure existe encore, encadrée d'immeubles modernes de la rue nommée Ion Ionescu de la Brad.

LISTES DES ANNEXES

Annexe 1 Fac-similé de la 81-ème page de "Foaie satească a Principatului Moldovei", Iassy, le 16 juillet 1839.

Annexe 2 Texte de l'annonce du Tribunal civil du district de Roman à propos de la vente de la demeure appartenant aux parents de Ion Ionescu de la Brad.